

POGREB

James Joyce

Martin Cunningham je kot prvi potisnil s svilenim cilindrom pokrito glavo v škripajočo kočijo, spretno zlezel vanjo in se usedel. Gospod Power je vstopil za njim, potem ko je previdno ukrivil veliko postavo.

— Pridite, Simon!

— Za vami, je rekel gospod Bloom.

Gospod Dedalus se je naglo pokrtil in zlezel gor, rekoč: — Saj, saj.

— Smo zdaj vsi? je vprašal Martin Cunningham. — Pridite že, Bloom!

Gospod Bloom se je povzpел na voz in se usedel na prazni prostor. Potegnil je vratca za seboj in jih krepko zaloputnil, da so se trdno zaprla. Potisnil je roko skozi usnjeno zanko in se resnobno zazrl skozi odprto okno kočije v spuščene nadoknice na aveniji. Ena izmed njih se je vesila na stran: tam je kukala ven starka. Nos, belosploščen ob šipo. Ta se zahvaljuje svojim zvezdam, da so ji prizanesle. Nenavadno, kako se zanimajo za mrliča. Veseli, da nas vidijo odhajati, s svojim prihodom jih tako vznemirjamo. Vse kaže, da jim to ugaja. Objemajo se in kremžijo po koteh. Capljajo naokrog v mehkih copatah, iz strahu, da ga ne bi prebudili. Nato ga pripravijo. Razstavijo. Molly in gospa Flemingova pripravita posteljo. Ti jo nekoliko primakneta. Naša mrliška ponjava. Nikoli ne veš, kdo se te bo dotikal, ko boš mrtev. Te umil in namilil. Mislim, da jim postrizejo nohte in lase. Teh potem spravijo trohico v pisemski oмот. Pozneje vseeno zrastejo. Umazano opravilo.

Vsi so čakali, nihče ni črhnil. Verjetno nakladajo vence. Sedim na neki trdi stvari. Aha, kos mila v zadnjem hlačnem žepu. Najbolje, če ga prestavim kam drugam. Počakaj, da priložnost!

Vsi so čakali. Nato je bilo od spredaj slišati, kako zavijajo kolesa, trušč se je približal, nato konjska kopita. Sunek. Njihova kočija se je zganila med škripanjem in pozibavanjem. Za njimi so se premaknila druga kopita in škripajoča kolesa. Vetrnice na aveniji so se odpeljale

mimo, prav tako hiša številka devet z na stežaj odprtimi vrati in tolkalom, ovitim v črn krep. Korakoma.

Še zmerom so zastajali, da so se jim spet in spet zamajala kolena, dokler niso zavili mimo tramvajskih tračnic. Tritonville road. Hitreje. Kolesa so se drdrajoče zakotalila čez privzdignjeno cestišče, tlakovano z okroglimi kamni, in slabo pritrjena stekla so zažvenketala v okvirih vrat.

— Kod nas pelje? je vprašal gospod Power skozi obe okni.

— Irishtown, je rekel Martin Cunningham. Ringsend. Brunswick street.

Gospod Dedalus je prikimal in pogledal ven.

— To je lepa stara navada, je rekel. Veseli me, da ni še izumrla.

Nekaj časa so vsi gledali ven skozi okenske zaslone in klobuke, ki so jih bili sneli z glav mimoidoči. V znamenje spoštovanja. Kočija je zavila v stran s tramvajskih tračnic na lepšo pot mimo Watery lane. Strmeči gospod Bloom je ugledal slokega mladega moža v žalni črnini s širokim klobukom.

— Dedalus, mimo je šel neki vaš prijatelj, je dejal.

— Koga mislite?

— Vašega sina in dediča.

— Kje je? je rekel gospod Dedalus in se mimo njega nagnil ven.

Kočija se je peljala mimo odprtih jarkov in nasipov razkopanega cestišča pred stanovanjskimi hišami, nenadoma zadrncala okrog vogala, zavila spet k tramvajskim tračnicam in se odvalila hrupno dalje na ropotajočih kolesih. Gospod Dedalus se je vnovič naslonil nazaj, rekoč:

— Je bil tisti Mulliganov poba z njim? Njegov fidus Achates?

— Ne, je dejal gospod Bloom. Bil je sam.

— Bržkone pri svoji tetki Sally, je dejal gospod Dedalus.

Gouldingovska veja družine, zapiti mali navijalec cen in Crissie, papačkova konjska figica, pametni otrok, ki pozna lastnega očeta.

Gospod Bloom se je nasmehnil neveselo na Ringsend road. Brata Wallace, steklarna. Dodder bridge.

Richie Goulding z zakonito malho. Goulding, Collis in Ward, naslov, ki ga daje firmi. Njegove šale postajajo nekoliko zadušljive. To vam je bil velik veseljak. Plesal valček na Steamer Street z Ignatiusom Gallaherjem neko nedeljo dopoldne, na glavo si nataknil dva klobuka, last krčmarice. Vso noč prekrokal. To se mu zdaj pričinja otepati: bolečine v hrbtu. Žena ga lika po hrbtu. Misli, da bo pozdravil s pilulami. Vsi pobirajo lepe dobičke. Kakšnih šest sto od sto.

— Pajdaši se s prostaško drhaljo, je zarenčal gospod Dedalus. Tale Mulligan je vsekakor sprijen preklet zahrbtnen tolovaj. Njegovo ime smrdi po vsem Dublinu. Toda z Gospodovo pomočjo in s pomočjo Njegove blažene Matere bom te dni napisal njegovi materi ali teti ali kaj je že pismo, ki ji bo odprlo oči široko kot vrata. Onemogočil ga bom, to mi lahko verjamete.

Vpil je, da je prekričal topotanje koles.

— Ne dovolim, da mi bo ta njen barabski nečak uničil sina, Komi-jev sin. Prodajal trakove pri mojem bratrancu Petru Paulu M'Swinyu. Kaj pa še!

Utihnili so. Gospod Bloom je pobilnil z očmi z njegovih jeznih brkov na blagi obraz gospoda Powerja in na resnobno kimajoče oči in brado Martina Cunninghama. Hrupen samovoljen možakar. Ves prevzet od svojega sina. Prav ima. Nekaj, česar se lahko oprimeš. Ko bi bil mali Rudy živ. Gledal bi, kako raste. Poslušal njegov glas v hiši. Deček bi hodil poleg Molly v etonski uniformi. Moj sin. Jaz v njegovih očeh. Čuden občutek bi to bil. Po meni. Golo naključje. Menda se je primerilo tistega jutra na Raymond terrace, ko je stala pri oknu in gledala dva psa, kako se onegavita ob zidu. In seržant, ki je pogledal kvišku in se zarežal. Na sebi je imela obleko smetanove barve z razporkom, ki ga ni nikdar zašila. Daj ga nama pokusiti, Poldy! Zaboga, zdajle sem vsa mrtva na to. Kako se prične življenje.

Tedaj je zanosila. Morala odpovedati koncert v Greystonesu. Moj sin v nji. Lahko bi mu bil pomagal v življenju. Res. Da bi bil postal neodvisen. Še nemški bi ga bil dal učiti.

— Ali smo pozni? je vprašal gospod Power.

— Deset minut, je rekel Martin Cunningham ter pogledal na svojo uro.

Molly. Milly. Ista zadeva, toda zvođenela. Njene mačje kletvice. O poskočni Jupiter! Bogovi in ribice! Pa je vseeno zlato dekle. Kmalu ženska. Mullingar. Najdražji papači. Mlada študentka. Sajsaj, in tudi ženska. Življenje. Življenje.

Kočija se je zibala naprej in nazaj in z njo so se majali njihovi štirje životi.

— Corny bi nam bil lahko dal udobnejše vozilo, je rekel gospod Power.

— Lahko, je rekel gospod Dedalus, ko bi ne imel tiste očesne napake. Me razumete?

Zamižal je z levim očesom. Martin Cunningham si je pričel spravljati izpod stegen drobtine.

— Kaj je to? je rekel. Za božjo voljo. Drobtine?

— Vse kaže, da je bil nekdo pred kratkim s tem vozom na pikniku, je rekel gospod Power.

Vsi so privzdignili stegna in si z nevoljo ogledali plesnivo usnje sedežev, ki ni bilo pritrjeno z gumbi. Gospod Dedalus je zavihal nos, namrščeno pogledal nizdol in dejal:

— Menda se ne motim. Kaj misliš ti, Martin?

— Tudi meni se zdi, je rekel Martin Cunningham.

Gospod Bloom je spet položil zadnjico na sedež. Me veseli, da sem se okopal. Čutim, da imam čisto snažne noge. Toda gospa Flemingova bi mi bila lahko bolje zakrpala te preklicane nogavice.

Gospod Dedalus je vdano zavzdihnil.

— Navsezadnje, je dejal, je to popolnoma naravno.

— Ali se je kaj prikazal Tom Kernan? je vprašal Martin Cunningham, rahlo vrteč med prsti konico svoje brade.

— Da, je odgovoril gospod Bloom. Zadaj je, z Nedom Lambertom in Hynesom.

— In sam Corny Kelleher? je vprašal gospod Power.

— Na pokopališču, je rekel Martin Cunningham.

— Davi sem srečal M'Coya, je rekel gospod Bloom. Dejal je, da bo poskušal priti.

Kočija se je nanagloma ustavila.

— Kaj je narobe?

— Ustavili smo se.

— Kje smo?

Gospod Bloom je pomolil glavo skozi okno.

— Ob velikem prekopu, je rekel.

Plinarna. Pravijo, da pozdraviš tam oslovski kašelji. Dobro, da ga ni Milly nikoli dobila. Ubogi otroci. Tako jih zviije, da počrnijo in pomodrijo. Tega bi ne smelo biti. Jaz sem jo še poceni odnesel, kar zadeva bolezn. Samo ošpice. Čaj iz lanenega semena, Škrlatinka, epidemija influence. Preizkuša nas, ali smo zreli za smrt. Ne zamudi priložnosti. Tamle je bil doma pes. Ubogi stari Athos! Bodi dober z Athosom, Leopold! To je moja zadnja želja. Zgodi se tvoja volja! Ubogamo jih, kadar so v grobu. To si je vzel k srcu, shiral. Mirna žival. Taki navadno psi starcev.

Deževna kaplja mu je priletela na klobuk. Umaknil se je in uzrl za trenutek ploho razpršenih pičic nad sivimi zastavami. Vsaksebi. Nenavadno. Kakor skozi cedilo. Mislil sem, da bo. Zdaj se spominjam, moji čevlji so škripali.

— Vreme se spreminja, je rekel mirno.

— Škoda, da ni ostalo lepo, je rekel Martin Cunningham.

— Dežela ga je potrebna, je rekel gospod Power. Spet se je prikazalo sonce.

Gospod Dedalus je pokukal skozi naočnike proti zasrtemu soncu in nemo zaklel v nebo.

— Tako nezanesljivo kot otroška zadnjica, je rekel.

— Spet se peljemo.

Kočija je znova zasukala okorna kolesa in njihovi životi so se rahlo zazibali. Martin Cunningham si je začel hitreje vrteti konico brade.

— Tom Kernan je bil sinoči neznanski, je dejal. In Paddy Leonard ga je vpričo njega posnemal.

— O, kar navdušuj ga, Martin! je rekel gospod Power vneto. Le počakaj, Simon, da ga boš slišal, kako poje pri Benu Dollardu *Tožnega fanta!*

— Neznansko, je rekel Martin Cunningham napihnjeno. *Način, kako poje to preprosto balado, Martin, je najpretnesljivejše predvajanje, kar sem jih svoj živi dan slišal.*

— Pretresljivo, je rekel gospod Power in se posmejal. Ves mrtev je na to.

— Ali ste brali govor Dana Dawsona? je vprašal Martin Cunningham.

— Nisem, je rekel gospod Dedalus. Kje je?

— V davišnjem časniku.

Gospod Bloom je vzel časnik iz prsnega žepa. Knjiga, ki jo moram zanj zamenjati.

— Ne, ne, je rekel gospod Dedalus hitro. Pozneje, prosim.

Pogled gospoda Blooma je bežno prepotoval rob časnika ter pregledal osmrtnice. Callan, Coleman, Dignam, Fawcett, Lowry, Naumann, Peake, kateri Peak je to? Mar tisti, ki je služil pri Crosbieju in Alleynu? Ne, doma iz Sextona v Urbrightu. Tiskane črke naglo bledijo na zdruzanem preganjenem papirju. Žalujoči ostali. Na svojo neizrečeno žalost. V starosti 88 let po dolgi in mučni bolezni. Njegove duše naj se usmili sladki Jezus.

*Mesec dni je že tega, kar dragi Henry je odletel
V domek svoj na zvezdnatih planjavah
Zdaj ga družina tožna objokuje in žaluje
V upanju na srečanje v višavah.*

Sem raztrgal omot? Da, Kam sem spravil pismo, potem ko sem ga prebral v kopeli? Potapljal se je po žepu telovnika. Seveda je tukaj. Dragi Henry odletel. Dokler me ne mine potrpljenje.

Narodna šola. Meadova ladjedelnica. Naključje. Samo dva zdaj tam. Kimata. Zvrhano polna. Preveč kosti v lobanjah. Drugi druca naokrog in nekoga prevaža. Pred kako uro sem šel mimo. Možakarji privzdignili klobuke.

Hrbet kretničarja se je nenadoma zravnal ob tramvajskem drogu poleg Bloomovega okna. Mar bi ne mogli izumiti kaj avtomatičnega, da bi šlo samó in veliko laže? Toda ali bi potem mož izgubil službo? Že, toda delo bi dobil neki drug človek, ki bi si umislil to novotarijo.

Nekdanja koncertna dvorana. Tukaj se nič več ne dogaja. Človek v rjavorumeni obleki z žalnim trakom na rokavu. Ta ne žaluje posebno hudo. To je komaj četrtnina žalovanja. Nemara le v svaštvu.

Šli so mimo gole lece cerkve svetega Marka, pod železniškim mostom, mimo Kraljičinega gledališča: vse tiho. Deske s plakati. Eugene Stratton. Gospa Bandman Palmerjeva. Rad bi vedel, ali bi lahko šel nocoj gledat *Leo*. Rekel sem jaz. Ali *Lilly iz Killarneya*? Operna družba Elster Grimes. Velika imenitna novost. Mokri pisani lepaki za prihodnji teden. *Zabava v Bristolu*. Martin Cunningham bi lahko pri-skrbel vstopnico za *Gaiety*. Ga bo že treba zvrniti kozarec ali dva. Oboje enako važno.

On pride popoldne. Njene pesmi.

Plastov trg. Spomenik sira Philipa Cramptona. Kdo je bil to?

— Kako vam je kaj? je rekel Martin Cunningham in vzdignil dlan k čelu, da bi pozdravil.

— Ne vidi nas, je rekel gospod Power. Pač. Kako vam je kaj?

— Kdo? je vprašal gospod Dedalus.

— Blazes Boylan, je rekel gospod Power. Tamle zrači svoje perje. Prav ta trenutek sem mislil.

Gospod Dedalus se je sklonil čezenj, da bi pozdravil. Z vrat Rdeče banke se mu je beli kolut slamnika zabliskal v odgovor: šel mimo.

Gospod Bloom si je pregledal nohte na levici, nato na desnici. Nohti, da. Ali je v njem še kaj drugega, kar vidi ona. Čar? Najslabši človek v Dublinu. To ga ohranja pri življenju. Včasih ženske čutijo, kaj je v človeku. Nagon. Ampak tip, kakršen je ta! Moji nohti. Zdajle jih gledam: dobro obrezani. In potem: samo misliti. Telo postaja trohico mehko. To bi opazil že po tistem, česar se spominjaš. Kaj je vzrok? Bržkone se koža ne more dovolj hitro skrčiti, kadar meso upade. Oblika pa je tukaj, oblika je še zmerom tukaj. Ramena. Kolki. Okroglo. Večer, ko se je oblačila pred plesom. Srajca se ji je zataknila zadaj med poluti.

Sklenil je roke med koleni in zadovoljno ošinil s praznim pogledom njihove obraze.

Gospod Power je vprašal:

— Kako kaj napredujete s koncertno turnejo, Bloom?

— O, prav dobro, je rekel gospod Bloom. Imenitna poročila dobivam, veste, to je bila dobra zamisel...

— Greste tudi vi?

— Ej, ne, je rekel gospod Bloom. Stvar je taka, da moram na deželo, v Clare, po zasebnem opravku. Veste, obredli bodo vsa večja mesta. Kar bodo v enem na izgubi, bodo nadomestili v drugem.

— Tako je, je rekel Martin Cunningham. Zdaj je na turneji Mary Andersonova.

— Imate dobre umetnike?

— Luis Werner jo spremlja, je rekel gospod Bloom. O kajpak, vse prvake smo dobili. Tudi J. C. Doyle in John MacCormack bosta zraven, kakor upam. Res najboljše.

— In *madame*, je rekel gospod Power s smehljajem. Imenujem jo nazadnje, vendar ni najmaj pomembna.

Gospod Bloom je razklenil roke z gibom blage vljudnosti in jih sklenil. Smith O'Brien. Nekdo je tja položil šopek. Ženska. Bržkone obletnica njegove smrti. Na mnoga srečna leta! Kočija, obračajoč kolesa mimo Farrellovega kipa, je neslišno združila njihova voljna kolena.

Uh: žalostno ukrivljen starec jim je pomolil s pločnika svoje blago, odpirajoč usta: uh.

— Štiri pare vezalk za penny.

Čudno, zakaj je prišel na nič. Imel pisarno v Hume street. Ista niša kot Mollyna žlahta po imenu. Tweedy, kraljevi notar za Waterfordski okraj. Odtistihdob še zmerom nosi cilinder. Ostalina nekdanjega dostojanstva. Tudi znamenje, da žaluje. Strahotno propadel, siromak! Premetava ga naokrog kot peno na valu. O'Callaghan na zadnjih nogah.

In *Madame*. Dvajset minut čez enajsto. Vstala je. Gospa Flemingova je notri in pospravlja. *Madame* si češe lase, brunda: *voglio e non vorrei*. Ne: *vorrei e non*. Opazuje si konice las, da bi videla, ali se cepijo. *Mi trema un poco il*. Prelep je njen glas pri zlogu *tre*: jokajoč zvok. Drozeg. Drskač. Imamo besedo drskati, ki je to izrazila.

Oči so mu bežno švignile po čednem obrazu gospoda Powerja. Rahlo osivel nad ušesi. *Madame*: pri tem se je nasmehnil. Vrnil sem mu smehljaj. Smehljaj daleč seže. Mogoče samo izraz vljudnosti. Prijeten človek. Kdo ve, ali je res, da vzdržuje ljubico? Neprijetno za ženo. Vendar pravijo, kdo mi je to že povedal, da ni samo strast. Lahko si misliš, da bi se to precej hitro obrabilo. Da, Crofton ga je srečal

nekega večera, kako ji je nosil funt govedine. Kaj je že bila? Točajka pri Juryju. Ali pri Moiri, ka-li?

Peljali so se izpod Osvoboditeljeve postave v velikanski svršnici. Martin Cunningham je sunil gospoda Powerja pod rebra.

— Iz rodu Reubenovega, je dejal.

Visokorasla črnobradata postava, sklonjena nad palico, je prišepala izza vogala Elveryjeve Slonove hiše ter jim pokazala usločeno roko z razgaljenim koščnim hrbtiščem.

— V vsej svoji prvotni lepoti, je rekel gospod Power.

Gospod Dedalus je pogledal za okorno stopajočo postavo in rekel blago:

— Vrag ti zlomi hrbtenico!

Gospod Power, ki se je kar sesedel od smeha, si je zaklonil obraz, da ga ni bilo videti skozi okno, ko je šla kočija mimo Greyevega kipa.

— Vsi smo že bili pri njem, je rekel Martin Cunningham široko-grudno.

— No, skoraj vsi.

Gospod Bloom je pričel govoriti z nenadno vnemo v obraze svojih sopotnikov.

— O Reubenu J. in sinu kroži strašno dobra storija.

— Tista o čolnarju? je vprašal gospod Power.

— Da. Ali ni strašno dobra?

— Kaj pa je? je vprašal gospod Dedalus. Jaz je nisem slišal.

— Šlo je za neko dekle, je pričel gospod Bloom, in sklenil je, da ga pošlje na otok Man, kjer bo na varnem, toda ko sta bila...

— Kaj? je vprašal gospod Dedalus. Ali je zagrizeni prekleti šepavec?

— Da, je rekel gospod Bloom. Namenjena sta bila k barki in poskušal je utopiti...

— Barabbasa! je zavpil gospod Dedalus. Pri bogu, želim si, da bi ga bil.

Gospod Power je poslal dolg smeh skozi zasenčene nosnice.

— Ne, je rekel gospod Bloom, sin se je sam...

Martin Cunningham mu je rezko segel v besedo.

— Prerekal se je s sinom ob reki, medtem ko sta jo mahala proti barki, ki vozi na Man, in mladi se mi je nenadoma iztrgal ter se pognal čez zid v Liffey.

— Za božjo voljo! je prestrašeno vzkliknil gospod Dedalus. Je mrtev?

— Mrtev! je zaklical Martin Cunningham. Ta že ne. Neki čolnar je privlekel od nekod drog, mu ga zapičil za hlače in ga vrgel na

suho, na pomol pred očeta. Bolj mrtvega kakor živega. Pol mesta je bilo tam.

— Da, je rekel gospod Bloom. Toda najbolj smešno pri tem je...

— In Reuben, je dejal Martin Cunningham, je dal čolnarju florin,* ker je rešil življenje njegovemu sinu.

Izpod roke gospoda Powerja je pripiskal pridušen žvižg.

— Ej, kajpak, je rekel gospod Power. Kot heroj. Srebrn florin.

— Ali ni strašno dobra? je vneto vprašal gospod Bloom.

— Dal mu je dva šilinga preveč, je rekel gospod Dedalus suho. Pridušeni smeh gospoda Powerja se je tiho razpočil v kočiji.

Nelsonov steber.

— Osem sliv za penny! Osem za penny!

— Morali bi se nekoliko resneje držati, je rekel gospod Martin Cunningham.

Gospod Dedalus je zavzdihnil.

— In vendar je res, je dejal, da bi nam ubogi mali Paddy ne zameril malo smeha. Tudi on jih je povedal marsikaj dobrih.

— Bog mi odpusti! je rekel gospod Power ter si obrisal mokre oči s prsti. Ubogi Paddy. Pred enim tednom, ko sem ga videl nazadnje in je bil na oči zdrav kot po navadi, si mi še sanjalo ni, da se bom takole peljal za njim. Odšel je od nas.

— Tako spodoben možiček, kot je le kdaj kateri hodil pod klobukom, je rekel gospod Dedalus. Na vsem lepem ga je pobralo.

— Kap, je rekel Martin Cunningham. Sree.

Zalostno se je potrkal po prsih.

Žareč obraz: razbeljen. Preveč žganja. Zdravilo za rdeč nos. Pij ko hudič, da ti pomodri. Kup denarja je porabil za to barvanje.

Gospod Power je strmel v hiše, ki so šle mimo, s tožno zaskrbljenostjo.

— Siromak, je rekel, to je bila kaj nenadna smrt.

— Najboljša smrt, je rekel gospod Bloom.

Njihove široko odprte oči so se zazrle vanj.

— Nič trpljenja, je rekel. Trenutek, in vse je pri kraju. Kakor bi umrl v snu. Nihče ni spregovoril.

To je mrtva stran ulice. Podnevi sama puščoba, zemljiški posredniki, treznostni hotel, Falconerjeva železniška agencija, uradniški kolegij, katoliški klub, pridni slepci. Zakaj? Že mora biti kak razlog. Sonce ali veter. Tudi ponoči. Študentje in služkinje. Pod pokroviteljstvom očeta Marhewa. Ustanovni kamen za Parnella. Kap. Sree.

---

* Florin: vrednost dveh šilingov.

Beli konji z belimi peresi na glavi so pridirjali izza vogala Rotunde. Drobna krsta je poblisnila mimo. Tega se jim mudi pokopati. Kočija s pogrebci. Neporočen. Črna za poročene. Svetla za samce. Temnorjava za nuno.

— Žalostno, je rekel Martin Cunningham. Otrok.

Obraz pritlikavca, svetlovišnjev in nagrbančen, kakor je bil obraz malega Rudyja. Telo pritlikavca, mehko kot lepilo, v beloobrobljenem lesenem zabojčku. Plača Zavarovalna pogrebna družba. Penny na teden za košček ruše. Naš. Majcen. Siromaček. Novorojenček. Ničesar pomenil. Pomota narave. Če je zdrav, je po materi. Če ne, je kriv moški. Več sreče prihodnjič.

— Ubožček, je rekel gospod Dedalus, ta je srečno opravil.

Kočija se je začela vzpenjati počasneje navkreber po Rutland Squaru. Rožljajo kosti. Nad kamni. Samo revež. Nihče nima.

— Sredi življenja, je rekel Martin Cunningham.

— Toda najhujše je to, je dejal gospod Power, če si kdo sam vzame življenje.

Martin Cunningham si je čilo potegnil iz žepa uro, zakašljal ter jo potisnil nazaj.

— Za družino je to največja sramota, je pristavil gospod Power.

— Seveda se zgodi zaradi nenadne duševne zmedenosti, je rekel Martin Cunningham odločno. Na to moramo sočutno gledati.

— Pravijo, da je samomorilec strahopetec, je rekel gospod Dedalus.

— Mi nimamo pravice, da bi sodili, je rekel Martin Cunningham.

Gospod Bloom, ki je že hotel spregovoriti, je spet zaprl usta. Velike oči Martina Cunninghama. Zdaj gledajo stran. Simpatičen in človeški. Inteligenten. Kakor Shakespearov obraz. Zmeraj najde dobro besedo. Nobenega usmiljenja ne čutijo do tega ali do detomora. Odklonijo ti cerkveni pogreb. Prej so mu v grobu porinili kol skozi srce. Če ni bilo že strto. Vendar se včasih prepozno pokesajo. Našli smo ga v rečni strugi, kako se je oklepal grmovja. Gledal je vame. Njegova žena strašna pijanka. Spet in spet ji je uredil hišo in potem mu je skoraj vsako soboto zastavila pohištvo. Po njeni zaslugi živel, kot živijo pogubljeni. To bi utrudilo tudi človeka s kamnitim srcem. V ponedeljek zjutraj zmeraj spet na novo. Upreti ramo ob kolo. Zaboga, tistega večera je morala biti grozna na oči! Dedalus mi je povedal, da je bil pri njih. Pijana in loveč se naokrog z Martinovim dežnikom.

— *In pravijo mi dragulj Azije,
Azije,
gejša sem jaz.*

Pogledal je od mene stran. Ta ve. Kako rožljajo kosti.

Popoldne preiskava. Steklenica z rdečo nalepko na mizi. Hotelska soba s slikami lovskih prizorov. Zatohlo je bilo v nji. Sonce skozi reže v žaluzijah. Velika in kosmata ušesa mrliškega oglednika. Hotelski sluga je pričal. Sprva mislil, da spi. Nato videl na njegovem obrazu nekakšne rumene pege. Zdrsnil je k znožju postelje. Rzsodba: prevelika doza. Smrt po nezgodi. Pismo. Mojemu sinu Leopoldu. Nič več trpljenja. Ne prebudiš se več. Nihče te nima. Kočija je naglo zaropotala po Blessington street. Čez kamne.

— Korakoma se premikamo, je rekel Martin Cunningham.

— Bog daj, da nas ne bi še prevrnil, je rekel gospod Power.

— Upam, da ne, je rekel Martin Cunningham. Jutri bodo v Nemčiji velike dirke. Za Gordon-Bennettov pokal.

— Ej, kajpak, je rekel gospod Dedalus, pri moji veri, to bi si bilo vredno ogledati.

Ko so zavili na Berkeley street, je poslala lajna v bližini Basina čeznje in za njimi razposajeno rožljajočo varietejsko pesem. Ali je kdo videl Kellyja? Ka e dvojni el ipsilon. Pogrebna koračnica iz Saula. Malopriden je kot stari Antonio. Pirueta: *Mater Misericordiae*. Eccles street. Tam moja hiša. Velika zgradba. Tam bolnišnica za neozdravljive. Zelo spodbudno. Hospic Naše gospe za umirajoče. Mrtvašnica zelo pri roki kar spodaj. Kjer je umrla stara gospa Riordanova. Ženske so videti strašne. Hranila se iz skodelice in se drgnila z žlico po ustih. Nato zaslon okrog njene postelje, za katerim je lahko umrla. Čeden mlad študent, ki mi je namazal in obvezal ugriz, ko me je pičila čebela. Pravijo, da se je zdaj preselil v porodnišnico. Iz ene skrajnosti v drugo.

Kočija je zdirjala okrog vogala: se ustavila.

— Kaj pa je zdaj?

V dvoje razdeljena čreda živine z vžganimi znamenji je šla mimo oken, mukajoč, klamajoč na obhojenih kopitih, počasi opletajoč z repi po mršavih životih, posutih s kepami strjenega blata. Ob straneh in sredi črede so begale zmežljane ovce, izražajoč strah z blejanjem.

— Izseljenci, je rekel gospod Power.

— Juuu: je kričal gonjačev glas, medtem ko je njegov bič pozvanjal po njihovih hrbtih. Juuuu! Boste šle!

Sveda četrtak. Jutri bodo klali. Junci. Cuffe jih je prodal približno po sedemindvajset funtov glavo. Verjetno pojdejo v Liverpool. Goveja pečenka za staro Anglijo. Vse sočne nam pokupijo. In nato gre petina v izgubo: koža, dlaka, rogovi. To na leto veliko znese. Kupčija z mesom. Stranski proizvodi klavnic za usnjarne, milo, margarino.

Rad bi vedel, če zdaj deluje tista naprava, s katero spravljajo v Clonsilli z vlaka meso.

Kočija se je pomikala dalje skozi čredo.

— Ne razumem, zakaj Združene mesnice ne napeljejo tramvajske proge od vrat sejmišča do pristanišča. Vse te živali bi lahko prepepljali na tovornih vozovih do ladij.

— Namesto da z njimi zapirajo prometno cesto, je rekel Martin Cunningham. Res je. To bi morali storiti.

— Da, je rekel gospod Bloom, in še neka druga stvar je, na katero sem večkrat pomislil, in to je, da bi lahko imeli občinske pogrebne tramvaje, kot jih imajo v Milanu, veste. Napeljati bi morali progo do pokopališča, po kateri bi vozili posebni tramvaji z mrliškim vozom in vozom za potnike in z vsem. Ali razumete, kaj mislim?

— O, to ste si prekleto dobro izmislili, je rekel gospod Dedalus. Jaz bi dodal še spalnik in jedilni voz.

— Corny bi prišel na kant, je pristavil gospod Power.

— Zakaj ne? je vprašal gospod Bloom ter se obrnil h gospodu Dedalusu. Mar bi to ne bilo spodobneje kot z dvema dirjajočima konjema pred seboj?

— No, nekaj je na tem, mu je pritrdil gospod Dedalus.

— In potem bi ne doživljali prizorov, je dejal Martin Cunningham, kakršen je bil tisti, ko se je mrliški voz pri Dunphyju prevrnil in je mrlič treščil na cesto. Strašno!

Bum! Prevrnjen. Krsta priletela na cesto. Se odprla. Paddy Dignam praščil ven ter se ves otrpel zakotalil po prahu v rjavi obleki, ki mu je prevelika. Rdeč obraz: zdaj siv. Usta zevajo. Vprašujejo, kaj pa je zdaj? Čisto prav, da so mu jih zaprli. Odprta so videti grozna. Nato se notranjost hitro razkroji. Res je najbolje vse odprtine zapreti. Da, tudi to. Z voskom. Mišice, ki obkrožajo telesne odprtine, se zrahljajo. Vse zapečatiti.

— Pri Dunphyju smo, je oznanil gospod Power, ko je kočija zavila na desno.

Dunphyjev lokal na vogalu. Tam se ustavljajo kočije z žalujočimi, ki si utapljajo žalost. Počitek ob cesti. Čudovit položaj za krčmo. Verjetno se bomo nazaj grede ustavili tudi mi, da bi mu nazdravili. Nalili drug drugemu tolažbe. Elikvir življenja.

Toda denimo, da bi se zgodilo zdaj. Ali bi krvavel, ko bi ga, medtem ko bi se valil po tleh, prebodel kak žebelj? Bi in ne bi. Odvisno od tega, kje. Obtok se ustavi. Vseeno pa lahko kaj primezi iz žile. Bolje bi bilo, ko bi jih pokopavali v rdečem: temnordečem.

Molče so se vozili po Phibsborouški cesti. Mimo je pridrncal prazen mrliški voz, prihajajoč s pokopališča: videti je olajšan.

Crossgunski most: kraljevi prekop.

Voda je rjoveče planila skozi zatvornice. Na svoji mokri nizki barki je stal neki možakar med kupi šote. Na stezi za vleko pri zapornici voljno privezan konj. Na krovu ladje *Bugapu*.

Njihove oči so ga opazovale. Na počasni algasti vodni poti je priplul na splavu do morske obale, prepotoval vso Irsko za vrvjo, ki ga je vlekla, mimo nasadov trsja, prek glena, nad z blatom zamašenimi steklenicami in pasjimi mrhovinami. Athlone, Mullingar, Moyvalley, lahko bi se odpravil peš na izlet, da bi obiskal Milly ob prekopu. Ali s kolesom. Najel bi kako staro kračo, varno. Wren je imel zadnjič eno na dražbi, ampak žensko kolo. Vodne poti se razvijajo. James M'Cannovo najljubše opravilo, da me je preveslal čez brod. Cenejše potovanje. Brez truda. Hiše na čolnih. Kampiranje. Tudi mrliški čolni. V nebo zaplavaš po vodi. Mogoče bom, ne da bi ji pisal. Presenetil jo bom. Leixlip, Clonsilla. Spuščal se je, zatvornico za zatvornico, do Dublina. S šoto z močvirij iz notranjosti dežele. Pozdravlja. Privzdignil je rjavi slamnik ter pozdravil Paddyja Dignama.

Peljali so se mimo hiše Briana Boroimha. Zdaj blizu. Kočija je zapeljala na levo na Finglas road.

Kamnoseška delavnica na desni. Poslednji skok. V gneči na tesnem koščku zemlje so se prikazale tihe postave, bele, žalobne, iztezajoč spokojne roke, klečeč v žalosti, kažoč s prsti. Obklesani kosi kipov. V beli tišini: roteče. Najbolje, kar lahko dobiš. Thos. H. Dennany, izdelovalec spomenikov in kipar.

Mimo.

Na robu pločnika pred hišo mežnarja Jimmyja Gearyja je sedel star potepuh, godrnjal ter stresal blato in kamenje iz starega, od prahu rjavega zevajočega škornja. Po popotovanju svojega življenja.

Mračni vrtovi, ki so šli drug za drugim mimo: mračne hiše.

Gospod Power je pokazal.

— Tamle je bil umorjen Childs, je dejal. V zadnji hiši.

— Tako je, je rekel gospod Dedalus. Grozljiv primer. Seymour Bushe je pomagal morilecu, da je ušel kazni. Umoril svojega brata. Vsaj tako so govorili.

— Sodišče ni imelo nobenih dokazov, je rekel gospod Power.

— Samo okoliščine so kazale, da je storilec on, je rekel Martin Cunningham. Tako je pravno načelo. Bolje, da ubeži roki pravice devetindevetdeset krivcev, kot da enega samega nedolžnega po krivici obsodijo.

Pogledali so. Morilčeva zemlja. Temno je šla mimo, Zagrajen, zapuščen vrt, poln plevela. Vse je šlo pozlu. Po krivici obsojen. Umor. Morilčeva podoba v očeh umorjenega. O tem radi berejo. Moška glava, najdena na vrtu. Njena obleka sestaja iz... Kako je bila usmrčena. Pred kratkim izvršen zločin. Orožje, ki ga je rabil. Morilec še zmerom na prostosti. Sledovi. Vezalka. Truplo je treba ekshumirati. Umor mora na svetlo.

Na tesnem v tej kočiji. Nemara bi ji ne bilo ljubo, če bi prišel, ne da bi ji sporočil. Pri ženskah moraš biti previden. Zadostuje, da jih enkrat zalotiš v mučnem položaju. Tega ti več ne odpuste. Petnajst.

Visoka ograja Razgledov je drobno vzvalovila mimo njihovih pogledov. Temni topoli, redke bele oblike. Čedalje pogostnejši kipi, bele postave, na tesnem med drevesi, bele oblike in fragmenti, nemo drseč mimo, oklepajoč se z jalovimi gibi zraka.

Platišče je zaškripalo ob robu pločnika. Ustavili so se. Martin Cunningham je potisnil roko ven, obrnil kljuko in odprl vrata s kolonom. Stopil je ven. Gospod Power in gospod Dedalus sta mu sledila.

Zdaj premenjaj milo! Roka gospoda Blooma je urno odpela gumb nad zadnjim hlačnim žepom in prenesla v papir zavito milo v notranji prsni žep. Stopil je z voza ter spravil časnik, ki ga je še zmerom držal z drugo roko.

Ubog pogreb. Mrliški voz in tri kočije. Vseeno je. Pogrebniki v uniformah, zlati našivi, requiem, salva, ki jo ustrelje na grobu. Mrtvaški pomp. Za zadnjo kočijo je stal krošnjar s krošnjo, polno kolačev in sadja. To so kuminovi kolački, zlepljeni skupaj: kolački za mrtve. Pasji piškoti. Kdo neki jih uživa? Žalujoči, ki prihajajo s pokopališča.

Sledil je tovarišem. Gospod Kernan in Ned Lambert sta šla za njimi, Hynes je stopal zadaj. Corny Kelleher je stal pri odprtem mrliškem vozu in vzel ven dva venca. Enega je izročil fantu.

Kam je izginil otrokov pogreb?

Konjska vprega je prišla s Finglasa z napornim topotajočim korakom ter privlekla skozi pogrebno tišino škripajoč tovorni voz, na katerem je ležala granitna klada. Voznik, ki je stopal peš pri konjskih glavah, se je odkril.

Zdaj krsta. Kakor je mrtev, je prispel pred nami. Konj se ozira proti nji s kinkajočim peresom na glavi. Motno oko: komat tik ob vratu, mu pritiska na žilo ali kaj. Ali vedo, kaj z vsakim dnem vozijo sem? Menda je vsak dan dvajset ali trideset pogrebov. Nato Mount Jerome za protestante. Pogrebi po vsem svetu vsako minuto. Z največjo naglico jih zasipajo z zemljo, ki je je za poln voz. Na tisoče vsako uro. Preveč na svetu.

Dve žalujoči postavi sta prišli skozi pokopališka vrata: žena in dekle. Harpija z mršavimi čeljustmi, trda ženska pri barantanju, z na stran poveznjenim klobučkom. Dekličin obraz lisast od umazanije in solza, mala drži žensko za podpazduho, ozira se kvišku k nji, kdaj ji bo dala znamenje, naj se spet razjoče. Ribji obraz, brezkrven in svinčeno bled.

Mutci so si naprtali krsto na rame in jo odnesli skozi vrata. Toliko mrtve teže. Tudi jaz sem se čutil težjega, ko sem stopil iz kopalne kadi. Najprej mrlič, nato mrličevi prijatelji. Corny Kelleher in fant sta sledila z vencema. Kdo je tisti poleg njiju? Aha, svak.

Vsi so stopali za krsto.

Martin Cunningham je zašepetal.

— Bil sem v smrtnih mukah, ko ste govorili o samomoru v pričo Blooma.

— Kaj? je zašepetal gospod Power. Zakaj?

— Njegov oče se je zastrupil, je zašepetal Martin Cunningham. Bil je lastnik Kraljičinega hotela v Enisu. Slišali ste, kako je rekel, da je namenjen v Clare. Obletnica.

— O bog! je zašepetal gospod Power. Zdaj prvič slišim o tem. Da se je zastrupil!

Z bežnim pogledom se je ozrl čez rame, kjer jima je sledil obraz s temnimi mislečimi očmi proti kardinalovemu mavzoleju. Pogovarja se.

— Ali je bil zavarovan? je vprašal gospod Bloom.

— Mislim, je odgovoril gospod Kernan, toda zavarovalna polica je hudo obremenjena. Martin se trudi, da bi spravil mladega v Artane.

— Koliko otrok je zapustil?

— Pet. Ned Lambert pravi, da bo poskušal spraviti eno izmed deklic k Toddu.

— Žalosten primer, je rekel gospod Bloom blago. Pet maloletnih otrok.

— Hud udarec za ubogo ženo, je pristavil gospod Kernan.

— Sveta resnica, mu je pritrdil gospod Kernan.

Zdaj je mož na boljšem od nje.

Uprl je pogled v čevlje, ki jih je bil položil in zlikal. Preživela ga je, izgubila soproga. Bolj mrtev zanjo kakor zame. Eden mora preživeti drugega. Pravijo modrijani. Na svetu več žensk kakor moških. Izraziti ji moraš sožalje. Strašna izguba, ki vas je doletela. Upam, da mu boste kmalu sledili. To velja samo za hindujske vdove. Ta se bo poročila v drugim. Z njim? Ne. Toda kdo ve, kaj bo še? Vdovstvo ni več v modi, odkar je umrla stara kraljica. Krsto peljali na topovskem vozu. Victoria in Albert. Frogmorski spomenik v njegov spomin.

Toda nazadnje si je le pripela nekaj vijolic na čepico. Na dnu srca nečimrna. Vse za senco. Niti kralju ne moreš ostati do kraja zvesta. Njen sin je bil smisel življenja. Nekaj novega, čemur je veljalo upanje, nekaj drugačnega od preteklosti, ki jo je, čakajoč, želela nazaj. Nikdar ne pride. Prvi moraš iti: sam pod zemljo: in nič več ležati v njeni topli postelji.

— Kako vam je kaj. Simon? je potihoma rekel Ned Lambert in sklenil roke. Že celo večnost vas nisem videl.

— Ne more biti bolje. In kako kaj živijo vsi v Corku?

— Bil sem tam na corkskih pomladanskih dirkah na velikonočni ponedeljek, je rekel Ned Lambert. Vse po starem. Ustavil sem se pri Dicku Tivyju.

— In kako se kaj godi Dicku, ki je tako soliden?

— Njegovega temena ne loči več noben las od neba, je odgovoril Ned Lambert.

— Pri svetem Pavlu! je rekel gospod Dedalus s pridušenim začudenjem. Dick Tivy plešast?

— Martin misli nabrati med prijatelji nekaj za mladiče, je dejal Ned Lambert in pokazal naprej. Nekaj šilingov na glavo. Toliko, da se bodo za silo preživeli, dokler ne bo urejena zadeva z zavarovanjem.

— Saj, saj, je rekel gospod Dedalus dvomeče. Ali je tisti fant spredaj najstarejši?

— Da, je rekel Ned Lambert. Poleg ženinega brata. Za njima stopa John Henry Menton. Ta je zapisal na nabiralno polo funt.

— To rad verjamem, je rekel gospod Dedalus. Velikokrat sem rekel ubogemu Paddyju, naj poskrbi, da bo ostal pri njem v službi. John Henry ni najslabši na svetu.

— Kako je prišel ob službo? je vprašal Ned Lambert. Alkohol, kaj?

— To je pokopalo že marsikaterega vrlega moža, je rekel gospod Dedalus z vzdihom.

Ustavili so se nekje pri vratih mrliške kapele. Gospod Bloom je stal za fantom z vencem in gledal nizdol na njegove gladko počesane lase in v ozko brazdo na zatilniku nad popolnoma novim ovratnikom. Ubogi fant! Ali je bil zraven, ko je oče? Nobeden od njiju se ni zavedal. Vzdigneš se v zadnjem trenutku in poslednjič prepoznaš. Vse, kar bi bil lahko storil. O'Gradyju sem dolžan tri šilinge. Ali bi razumel? Mutci so zanesli krsto v kapelo. Na katerem koncu je glava?

Trenutek nato so sledili še drugi noter, mežikajoč v polmraku. Krsta je ležala na podstavku pred leco, s štirimi visokimi rumenimi svečami na vogalih. Zmeraj pred nami. Corny Kelleher je položil na vsakega od sprednjih vogalov po en venec ter pomignil fantu, naj

poklekne. Zalujoči so pokleknili tu pa tam po klečalnikih. Gospod Bloom je ostal zadaj poleg kamna z blagoslovljeno vodo in je, ko so že vsi klečali, skrbno spustil svoj razprostrti časnik iz žepa in pokleknil nanj z desnim kolonom. Na levem kolenu si je previdno namestil črni klobuk in se, držeč ga za krajevce, pobožno sklonil čezenj.

Skozi vrata je prišel ministrant, noseč medeninasto vedrce, v katerem je bila neka stvar. Za njim je prišel duhovnik v beli srajci, gladeč si z eno roko štolo, z drugo držeč knjižico, pestujoč jo v ravnotežju ob svojem krastačjem trebuhu. Kdo bo bral iz knjige? Jaz, je rekel far.

Ustavila sta se pred krsto na parah in duhovnik je pričel brati iz knjige s tekočim krakanjem.

Oče Coffey. *Domine-namine*. Po njegovih ustih sodeč, bi dejal, da je bahač. Ta vodi predstavo. Mišičast kristjan. Gorje tistemu, kar se zdi njemu krivo: duhovnik. Ti si Peter. Ta bo počil v kolkah kot ovca v detelji, pravi Dedalus. Trebuh ima kot zastrupljen cucek. Mož se ti znebi nadvse kratkočasnih. Hhhn: počil v kolkah.

Non intres in iudicium cum serbo tuo, Domine.

Čutijo se pomembnejši ob latinskih molitvah. Maša za mrtvimi. Zalujoči v krepu. Pisemski papir s črnimi robovi. Dobro se hoče krmiti, ker sedi tukaj vse dopoldne v mraku s prekrižanimi rokami, čakajoč na naslednjega, prosim. Tudi oči kot krastača. Kaj ga tako napihuje. Molly se napihne po zelju. Mogoče tukajšnji zrak. Videti poln slabega plina. Menda peklensko veliko slabega plina po vsem tem pokopališkem okraju. Na primer mesarji: ti postanejo podobni surovim biftekam. Kdo mi je že pravil? Mervyn Brown. Zdolaj v grobnicah svetega Werburgha z lepimi starimi orglami na sto petdeset piščali morajo včasih v krste izvrtati luknje, da spustijo ven ves slabi plin in ga zažgo. Ta se kar zakadi ven: višnjevo. En sam dih ga potegneš vase in že je po tebi.

Koleno me boli. Au. Tako je bolje.

Duhovnik je vzel paličico z bunko na koncu iz fantovega vedrca in jo potresel nad krsto. Nato je stopil k drugemu koncu in jo spet potresel. Nato se je vrnil in jo spet položil v vedrce. To je vse tako zapisano: to mora storiti.

— *Et ne nos inducas in tentationem.*

Ministrant je piskal odgovore v sopranu. Velikokrat sem že mislil, da bi bilo pripravneje imeti služabnike namesto služkinj. Do petnajstega leta ali kaj, pozneje seveda...

To je bila menda blagoslovljena voda. Spanje jim stresa iz škropilnice na glavo. Bržkone je že sit tega opravila, ko tako stresa tole

stvar nad vsemi trupli, ki mu jih pridrneajo. Z vsakim ljubim božjim dnevno pošiljko: moške srednjih let, starke, otroke, porodnice, moške z bradami, plešaste poslovne ljudi, sušična dekleta z drobnimi prsmi kakor vrabci. Leto in dan moli nad njimi iste molitve in jih škropi z vodo: spite. Zdaj nad Dignamom.

— *In paradisum.*

Pravi, da pojde v paradiž ali da je v paradižu. To govori nad vsakomer. Utrudljivo. Toda nekaj mora reči.

Duhovnik je zaprl knjigo in odšel in ministrant mu je sledil. Corny Kelleher je odprl stranska vrata in v kapelo so prišli grobarji, spet vzdignili krsto, jo odnesli ven ter položili na svoj voz. Corny Kelleher je dal enega od vencev fantu, drugega svaku. Vsi so jim sledili skozi stranska vrata na prosto v milji sivi zrak. Gospod Bloom je šel zadnji, potem ko je spet zganil časnik ter ga spravil v žep. Slovesno se je zastrmel v tla, dokler ni voz s krsto zavil na levo. Kovinasta kolesa so mlela pesek z rezkim praskajočim zvokom in trop okornih škornjev je sledil mrliški samokolnici po stezi med grobovi.

Tre tra tre tra tru. Moj bog. Tukaj ne smem poskakovati.

— O'Connellov krog, je rekel poleg njega gospod Dedalus.

Blage oči gospoda Powerja so se uprle kvišku, do vrha visokega stožca.

— Tukaj počiva, je dejal, sredi svojega ljudstva, naš stari Dan. Toda njegovo srce je pokopano v Rimu. Koliko strtih src je pokopanih tukaj, Simon!

— Njen grob je tamle, Jack, je rekel gospod Dedalus. Kmalu se bom iztegnil poleg nje. Naj me Gospod pokliče, kadarkoli Mu bo po volji.

Klonil je in pričel sam pri sebi tiho jokati, spotikajoč se nekoliko spotoma. Gospod Power ga je prijel za pod pazduho.

— Nji je zdaj bolje tam, kjer je, je rekel ljubeznivo.

— Verjetno, je rekel gospod Dedalus ter slabotno zahlipal. Verjetno je v nebesih, če so sploh.

Corny Kelleher je stopil v stran iz vrste ter pustil pogrebce, da so odklamali mimo.

— To so žalostne priložnosti, je pričel gospod Kernan vljudno. Gospod Bloom je zamižal in žalostno dvakrat prikimal.

— Drugi se pokrivajo, je rekel gospod Kernan. Menda se tudi midva lahko pokrijeva. Zadnja sva. To pokopališče je zahrbtn kraj. Pokrila sta se.

— Častiti gospod je nekoliko prehitro opravil, se vam ne zdi? je rekel gospod Kernan očitajoče.

Gospod Bloom je resnobno prikimal in pogledal v ostroumne krvavo podplute oči. Skrivne oči, skrivno raziskujejoče. Mislim, da je prostožidar: ne vem za trdno. Spet poleg njega. Zadnja sva. Na isti barki. Upam, da bo rekel kaj drugega.

Gospod Kernan je pristavil:

— Obred Irske cerkve, ki ga opravljajo na Mount Jeromu, je preprostejši in, reči moram, tudi učinkovitejši.

Gospod Bloom mu je previdno pritrdil. Jezik je seveda nekaj drugega.

Gospod Kernan je rekel slovesno:

— *Jaz sem vstajenje in življenje.* To seže človeku v globino srca.

— Res je, je dejal gospod Bloom.

Že mogoče v globino srca, toda kakšno ceno za človeka v jami, ki meri šest čevljev v dolžino in dva v širino, globoko pod rušo. Do tega ne seže. Sedež čustev. Strto srce. Navsezadnje samo črpalka, ki z vsakim dnem načrpa na tisoče litrov krvi. Lepega dne se ti zamaši in tam si. Takih leži na kupe tukaj: pljuča, srce, jetra. Stare zarjavele črpalke: vrag me vzemi, če kaj drugega. In tisto o sodnem dnevu! Vse jih boš zbobnal, kajne, da bodo vstali iz grobov. Pridi ven, Lazarus! In prišel je kot peti in bil ob službo. Vstanite! Dan poslednje sodbe! In nato začnejo vsi iskati svoja jetra in svojo pamet in svojo drugo prtljago. Tistega jutra se boš moral najti prekleto vsega. Od lobanje toliko prahu, kolikor tehta penny. Dvanajst gramov. Zlatarska teža.

Corny Kelleher je ubral korak z njima.

— Vse je šlo v najlepšem redu, je rekel. Kajne?

Pogledal ju je z razvlečenim pogledom. Rame kot policaj. Tale rvoj mstadra mstadra.

— Tako, kakor mora biti, je rekel gospod Kernan.

— Kaj? He? je rekel Corny Kelleher.

Gospod Kernan ga je pomiril.

— Kdo je tisti možakar tam zadaj poleg Toma Kernana? je vprašal John Henry Menton. Njegov obraz mi je znan.

Ned Lambert se je naglo ozrl.

— Bloom, je dejal. Madam Marion Tweedy, ki je bila, se pravi, je še zmerom pevka. Ta je njegova žena.

— O, pa jasno, je rekel John Henry Menton. Že precej časa je nisem videl. Zala ženska je bila. Plesal sem z njo, čakajte, pred petnajstimi ali sedemnajstimi leti pri Matu Dillonu v Roundtownu. In precej košata je bila.

Ozrl se je mimo drugih.

— In kaj je ta Bloom? je vprašal. Kaj dela? Ali se ukvarja s papiirniškimi posliom? Spominjam se, da sem se nekega večera sporekel z njim pri metanju krogel.

Ned Lambert se je nasmehnil.

— Da, je rekel, pri Wisdom Helyju. Trgovski potnik je za pivnike.

— Za božjo voljo, je rekel John Henry Menton, čemu se je poročila s takim ničetom? Takrat je bila babnica in pol.

— To je še zmerom, je rekel Ned Lambert. Mož nabira tudi oglase. Velike oči Johna Henryja Mentona so strmele naprej.

Voziček je zavil na stransko stezo. Postaven mož, ki je stal na preži med travo, je spoštljivo privzdignil klobuk. Grobarji so se dotaknili čepic.

— John O'Connell, je rekel gospod Power vzradoščeno. Ta vam nikoli ne pozabi prijatelja.

Gospod O'Connell jim je molče segel v roke. Gospod Dedalus je rekel:

— Že spet sem se oglasil pri vas.

— Moj dragi Simon, je odgovoril pogrebnik s tihim glasom, z vami sploh ne želim imeti opravka poslovno.

Pozdravil je Neda Lamberta in Johna Henryja Mentona in nato stopil k Martinu Cunninghamu ter ga sunil z dvema ključema v hrbet.

— Ali ste slišali tisto, ga je vprašal, o Mulcahyju iz Coomba?

— Nisem, je rekel Martin Cunningham.

Družno sta povabila svoja cilindra in tudi Hynes je nastavil uho. Pogrebnik si je zataknil palca obeh rok za zlato verižico za uro in spregovoril z rahločutnim glasom, mrmrajoč v njuna prazna nasmeška.

— Pravijo, je dejal, da sta prišla sem dva pijanca, da bi obiskala grob nekega svojega prijatelja. Povprašala sta po Mulcahyju iz Coomba in povedali so jima, kje je pokopan. Potem ko sta motovilila naokrog v megli, sta vendarle našla grob. Eden od pijancev je črkoval ime: Terence Mulcahy. Drugi pijanec se je mežikajoče zazrl v kip Odrešenika, ki ga je dala postaviti vdova.

Pogrebnik je pomežiknil po enem izmed nagrobnikov, mimo katerih so stopali. Povzel je:

— In ko je nekaj časa mežikal v sveti kip: *Preklete, ta mu ni niti trohico podoben; ta že ni Mulcahy*, pravi kdorkoli ga je že napravil.

Ko sta ga nagradila s smehljaji, je zaostal in začel govoriti s Cornyjem Kelleherjem, vzel od njega neka potrdila, jih obrnil ter prelistal, medtem ko je koračil dalje.

— Vse to dela z dobrim namenom, je Martin Cunningham pokaznil Hynesu.

— Vem, je rekel Hynes, jaz to dobro vem.

— Da bi človeka razvedril, je rekel Martin Cunningham. To je iz čiste dobrosrčnosti, naj me šment, če je kaj drugega.

Gospod Bloom je občudoval pogrebnikov imoviti obseg. Vsi hočejo biti v prijateljskih odnošajih z njim. Spodoben možakar, tale John O'Connell, res dober značaj. Po pogrebu moram pogledati, kako je kaj s tistim oglasom. Ali sem pisal Ballsbridgeu na pisemskem omotu, ki sem ga uporabil, da sem z njim prikrič, ko me je presenetila, pismo, ki sem ga pisal Marthi? Upam, da ni obležalo v oddelku za pisma, ki jih ni mogoče dostaviti. Pravzaprav je človek veliko na boljšem, kadar obrit. Sivo strnišče. To je prvo znamenje, kadar ti poganjajo sivi lasje in postajaš siten. Srebrne nitke med sivimi. Predstavlja si njegovo ženo. Čudim se, kako si je sploh drznil zasnubiti dekle. Pridi z menoj in živi na pokopališču! Poskušaj katero s tem privabiti! Nemara jo je sprva nekam dražče spreletelo. Kakor bi jo snubila smrt. Sence noči plavajo tukaj spričo mrličev, ki so zleknjeni naokrog. Prikazni iz grobov, kadar zazevajo pokopališča, in Daniel O'Connell je bržkone potomec, ki je tega vaje govoriti, čuden plodovit mož in vendar goreč katoličan kot ogromen velikan v temi. Vešča. Plin iz grobov. Mora misliti na nekaj drugega, da lahko sploh zanosi. Posebno ženske tako občutljive. V postelji ji pravi storijsko o duhovih, da jo uspava. Ali si kdaj videla duha? No, jaz sem ga. Bila je tema kakor v rogu. Ura je bila natanko polnoči. Vseeno pa se pošteno poljubita, če sta le primerno zakurjena. Vlačuge na turških pokopališčih. Če začneš mlad, se vsega naučiš. Tukaj bi utegnili pobrati mlado vdovo. Ljudje so že taki. Ljubezen med nagrobniki, Romeo. Poseben užitek. Sredi smrti smo živi. Obe skrajnosti se srečujeta. Tantalove muke za uboge mrličce. Duh na žaru pečenih biftekov v nosnice stradajočih, ki glodajo lastno drobovje. Želja, da bi imeli ljudi za norca. Molly je hotela pri oknu. No, mož ima vsekakor osem otrok.

Odkar tukaj deluje, jih je videl oditi lepo število v podzemlje, ležé zasesti prostor za prostorom okrog njega. Sveta njiva. Več prostora, ko bi jih pokopavali stojé. Sedé ali klečé bi bilo nemogoče. Toda stojé? Njegova glava bi utegnila lepega dne pogledati iz zemlje iz kakega udara in roka pokazati kvišku. Vsa zemlja naokrog je kot satovje s podolgovatimi celicami. In to zelo lepo vzdržuje, s čedno travo in lepimi obrobki. Major Gamble imenuje svoj vrt Mount Jerome. In to drži. Morale bi biti cvetlice spanja. Mastiansky povedal, da rastejo na kitajskih pokopališčih orjaški maki, ki dajejo najboljši opij. Botanični vrt je čisto v bližini. Kri, ki se pogreza v zemljo, daje novo življenje. Vodila jih je ista misel, ko so govorili,

da židje ubili krščanskega dečka. Vsak človek svojo vrednost. Dobro ohranjena trupla tolstih epikurejskih gospodov neprecenljivo vrednost za sadovnjake. Kupčija. Za truplo Williama Wilkinsona, preglednika računov in knjigovodjo, ki je pred kratkim preminil, tri funte trinajst šilingov in šest pennyjev. Najlepša hvala.

Dejal bi, da bi bila zemlja lahko čisto mastna od mrtvaškega gnoja: kosti, meso, nohti, mrtvašnice. Strašno. Pozelenijo in rahlo pordečijo, ko se prično razkrajati. Nato hitro strohnijo v mokri zemlji. Suhi in stari bolj žilavi. Nato nekakšna lojasta sirasta gmota. Nato postajajo črni, s sirupom, ki meži iz njih. Nato posušeni. Mrtvaški metulji. Seveda pa celice ali karkoli so že živijo dalje. Se spreminjajo. Pravzaprav živijo večno. Kadar nobene hrane, se hranijo same s seboj.

Vendar bržkone zaplodijo hudičevo veliko črvov. Zemlja menda kar mrgoli od njih. Spričo tega je videti še precej dobre volje. To ga navdaja z občutkom moči, ko gleda vse druge, kako odhajajo pred njim dol. Rad bi vedel, kakšen življenjski nazor ima. Tudi šale zbija: to mu razveseljuje srce. Tista o sporočilu iz raja. Spurgeon odšel v nebo davi ob štirih. Ob enajstih zvečer zapremo. Ni še prispel. Peter. Sami mrlič, moški vsekakor, bi radi včasih slišali zabavno šalo, ženske pa izvedele, kakšna je zadnja moda. Sočna hruška ali damski punč, vroč, močan in sladak. Obvaruje te pred vlago. Včasih se že moraš smejeti, torej bolje, če se tako vedeš. Grobarji v *Hamletu*. To kaže globoko poznavanje človeškega srca. Ne upajo si briti norca iz mrličev, vsaj še dve leti po smrti ne. *De mortuis nil nisi prius*. Najprej mora miniti doba žalovanja. Težko si je zamišljati lastni pogreb. To je videti kot nekakšna šala. Brati lastno osmrtnico, pravijo, da ti podaljša življenje. Jadra se ti v drugo napnejo. Pogodbo ti podaljšajo za novo življenjsko dobo.

— Koliko jih imate jutri? je vprašal pogrebnik.

— Dva, je rekel Corny Kelleher. Ob pol desetih in enajstih.

Pogrebnik si je potisnil papirje v žep. Voziček je nehal podrnjavati. Pogrebci so se razdelili in se razvrstili ob obeh straneh jame, previdno se ogibajoč grobov. Grobarji so postavili krsto na tla, s sprednjim koncec na rob, potem ko so jo podvili z oprogami.

Pokopavajo ga. Prišli smo, da pokopljemo Cezarja. Njegove marčne ali junijske ide. On ne ve in ni mu mar, kdo je tukaj.

Glej no, kdo pa je tisti suhljati galjot v dežnem plašču? No, rad bi vedel, kdo je. Ej, nekaj bi že dal za to, če bi lahko izvedel, kdo je. Zmeraj se prikaže kdo, o katerem se ti še sanjalo ni. Človek bi lahko živel vse svoje življenje sam. Da, bi. In vendar bi moral imeti koga, ki bi ga po smrti zasul, čeprav bi si grob lahko izkopal sam. Z nami

vsemi je tako. Samo ljudje pokopavajo svoje mrliče. Ne, tudi mravlje. Prva stvar, ki vsakogar zbode v oči. Pokopljite mrtve. Pravijo, da je Robinson Crusoe napisan resnično po življenju. No, potem ga je pokopal Petek. Vsak Petek pokoplje svojega Četrta, če natanko premisliš.

*Oh, ubogi Robinson Crusoe,
le kako si mogel shajati takó?*

Ubogi Dignam! Njegovo zadnje ležišče na zemlji v tem zaboju. Če pomisliš na vse, je to videti kot zapravljanje lesa. Vse preglodano. Lahko bi izumili čedno mrliško skrinjo z nekakšno smučno desko, ki bi se pod njimi odprla in jih spustila dol. Že, ampak utegnili bi se upirati temu, da jih pokopavajo iz onegá, v katerem je ležal že drug mrlič. Tako občutljivi so. Položi me v rodno zemljo. Kepa prsti iz svete dežele. Le mater in mrtvorojenega otroka pokopljejo zmeraj v isti krsti. Razumem, kaj pomeni. Razumem. Da ga varuje kolikor mogoče dolgo celo v zemlji. Irčev dom je njegova krsta. Balzamiranje v katakombah, mumije, ista zamisel.

Gospod Bloom se je umaknil daleč nazaj, stoječ s klobukom v roki, preštevajoč odkrite glave. Dvanajst. Jaz sem trinajsti. Ne, možakar v dežnem plašču je trinajsti. Številka smrti. Od kod, hudiča, je ta vzniknil! V kapeli še ni bil, to prisežem. Neumno praznoverje glede številke trinajst.

Ned Lambert ima obleko iz čednega mehkega tweeda. Z višnjevimi nadihom. Jaz sem imel podobno, ko sem še stanoval na Lombard street. Nekoč je bil zelo udarjen na obleke. Trikrat na dan se je preoblačil. Mesias mi mora obrniti tisto sivo obleko. Glej no. Pobarvana je. Njegova žena, pozabil sem, da ni poročen, njegova gospodinja bi mu bila morala pobrati iz blaga tiste niti.

Krsta je potonila, ko so jo spustili dol možje, ki so razkrečeno stali na okviru jame. Z naporom so se zvili kvišku in ven: in vse odkrito. Dvajset.

Premor.

Kakor bi bil nenadoma vsak izmed nas nekdo drug.

Nekje daleč je zarigal osel. Dež. Osla nikoli takega. Pravijo, da nikoli ne vidiš mrtvega. Sramujejo se smrti. Skrijejo se. Tudi ubogi papa je odšel.

Rahla mila sapa je zapihala okrog njihovih odkritih glav v šepetu. Šepet. Deček pri vzglavju groba je držal svoj venec z obema rokama. strmeč tiho v črno zevajočo odprtino.

(Odlomek iz romana »Ulysses«)

Prevedla Mira Miheličeva